

Европейски съд по правата на човека

Иласку и др. срещу Молдова и Русия
(Iasku and Others v. Moldova and Russia)

Жалба № 48787/99

Решение от 8 юли 2004 г. на Голямото отделение

(резюме)*

Чл. 1: юрисдикция на държавите; **чл. 3:** забрана за изтезания, нечовешко или унижително отнасяне; **чл. 5, т. 1:** законосъобразност на задържането; **чл. 34:** задължение на държавите да не създават пречки за ефективното упражняване на правото на индивидуална жалба

Чл. 1 от Конвенцията изисква от държавите въздържане от намеса в гарантираните права и свободи, но включва и позитивни задължения за осигуряването им в границите на държавната територия. Дори когато упражняването на държавната власт е ограничено в част от територията, държавата трябва да предприеме всички подходящи мерки, които все още са в нейна власт.

При изключителни обстоятелства действията на държавите, извършени или пораждащи последици извън техните териториални граници, могат да съставляват упражняване на юрисдикция по смисъла на чл. 1.

Смъртното наказание може да породи проблем по чл. 3. Личното положение на осъденото лице, съразмерността с тежестта на извършеното престъпление и условията на задържане преди изпълнението на присъдата са фактори, които са в състояние да поставят третирането и наказанието на осъдения в приложното поле на забраната по чл. 3. Породените от такава присъда тревога и страдание неизбежно се засилват от произволния характер на производството, в което тя е произнесена, в резултат на което и предвид факта, че е заложен човешки живот, присъдата се превръща в нарушение на Конвенцията.

Забраната за контакти с другите затворници по съображения за сигурност, дисциплина или защита сама по себе си не съставлява нечовешко отнасяне или наказание, но пълната физическа и социална изолация може да унищожи личността и съставлява форма на нечовешко отнасяне, която не може да бъде оправдана по каквито и да било съображения.

Неограничената дискреция на властите по отношение на кореспонденцията и свижданията на затворниците е произволна и несъвместима с гаранциите срещу злоупотреби, които всяка пенитенциарна система в едно демократично общество трябва да въведе.

Всяка мярка, лишаваша едно лице от свобода, трябва да бъде постановена и изпълнена от компетентен орган и не трябва да бъде произволна.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Забраната държавите да създават пречки за упражняването на правото на индивидуална жалба по чл. 34 от Конвенцията включва не само пряката принуда и явните заплахи, но и всички неуместни косвени действия или контакти, предназначени да разубедят или обезкуражат жалбоподателите да използват защитното средство, предоставено от Конвенцията.

Фактите по делото

По времето на подаването на жалбата им пред Европейския съд жалбоподателите г-н Иласку, г-н Леско, г-н Ивантоц и г-н Петров-Попа – тогава молдовски граждани и важни фигури в политическия живот на страната, се намирили в затвор в отцепилата се от Молдова част, обявила се за Приднестровска молдовска република (ПМР), чийто суверенитет не е признат от международната общност. Г-н Иласку получил румънско гражданство на 4 октомври 2000 г., а на 5 май 2001 г. бил освободен от затвора и оттогава живее в Букурещ. Г-н Леско и г-н Ивантоц приели румънско гражданство през 2001 г. Към датата на постановяването на решението на Европейския съд те и г-н Петров-Попа все още били в затвор в Приднестровието.

Съдът е установил фактите по делото след разследване на място, на базата на писмени доказателства, становища на страните и показания на свидетели, разпитани от негови представители. Той напомня, че при преценката на доказателствата прилага установения в практиката му стандарт на доказване “извън всяко основателно съмнение”.

Съдът разглежда контекста, в които са се осъществили събитията, предмет на жалбата. Отбелязва избухването на въоръжения конфликт в Приднестровския район на Молдова и създаването на ПМР, като обръща внимание на участието на руски военни части, потвърдено от много свидетели и от информацията в доклада на ОССЕ и други източници. Прави констатации и относно последващите отношения на Руската федерация и на Молдова с МПР.

Жалбоподателите били задържани по множество обвинения, включително антисъветска дейност и борба с незаконни средства срещу приднестровската държава. Арестите били извършени между 2 и 4 юни 1992 г. от група лица, някои от които носели униформата на бившата Четиринадесета армия на СССР, а други били в камуфлажни облекла без отличителни знаци. Първите трима жалбоподатели първоначално били задържани в ареста на армията, където били разпитвани и измъчвани, като г-н Иласку бил подложен на четири мними екзекуции. Условието на задържането им били много лоши – килиите били без тоалетна, вода и естествена светлина, жалбоподателите имали право на петнадесетминутна разходка на ден, не могли да се къпят или да сменят дрехите си и посещавали тоалетната веднъж на ден. Нямали право на контакти със семействата си или с адвокат. На 23 август 1992 г. били преместени в местното полицейско управление, където прекарвали няколко месеца. Там били разпитвани през нощта и системно пребивани. Условието на задържането отново били лоши. Жалбоподателите имали право да се срещат със семействата си или с адвокат само с предварително разрешение на властите, които разполагали с неограничена свобода на преценка в това отношение. На неуточнена дата били преместени в затвора в Тираспол.

На 21 април 1993 г. започнал процесът срещу жалбоподателите пред “Върховния съд на МПР”, който на 9 декември 1993 г. осъдил г-н Иласку на

смърт и конфискация на имуществото, а останалите жалбоподатели на лишаване от свобода и конфискация. По време на процеса в съдебната зала присъствали въоръжени полицаи и войници, жалбоподателите били държани в метални клетки и можели да говорят с адвокатите си само в присъствието на войниците, свидетелите давали показания само ако желаят и не били задължавани да напуснат залата, когато свидетелствали други лица. На 3 февруари 1994 г. Върховният съд на Молдова, действайки по своя инициатива, отменил решението от 9 декември 1993 г. на основание, че съдът, който го е постановил, е противоконституционен, и разпоредил изпращането на делото на молдовски прокурор за провеждане на разследване. Властите на МПР не откликнали на това решение.

След осъждането им жалбоподателите били държани в самостоятелни килии без достъп до естествена светлина, които се осветявали през малък отвор на вратата от електрическата крушка в коридора. Контактите им с външния свят били силно ограничени и зависели от свободната преценка на затворническите власти. Г-н Иласку не можел да разговаря с останалите затворници или с пазачите. Храната била оскъдна и с лошо качество. В килиите имало само студена вода, а тоалетната не била отделена от останалата част на помещенията. Колетите, които жалбоподателите получавали, били претърсвани и не винаги им били предавани.

Съдът установява на базата на свидетелски показания и документи, че здравословното състояние на жалбоподателите се е влошило по време на задържането им. Не им били давани лекарства, а единствените медикаменти, които получавали, били изпращаните от семействата им. Молдовските власти успели да договорят със затворническата администрация изпращането на лекари, които преглеждали жалбоподателите в периода 1995-1999 г. Г-н Иласку бил посетен два пъти от лекари на Червения кръст.

Жалбоподателите системно били малтретирани и наказвани, в това число и във връзка с подаването на жалбата им до Европейския съд.

Положението им било обсъждано между Молдова, Русия и МПР. В тази връзка жалбоподателите са представили вербална нота, изпратена от МВНР на Русия до посолството на Молдова в Москва, в която се настоява молдовското правителство да оттегли становището си, изпратено на Европейския съд, съдържащо оценки относно приноса на Русия за положението на жалбоподателите.

Г-н Иласку бил освободен на 5 май 2001 г. при обстоятелства, за които пред Съда не са представени достатъчно данни. След освобождаването му той коментирал с молдовските власти перспективите за освобождаване на останалите жалбоподатели. На пресконференция на 21 юли 2001 г. президентът на Молдова обвинил публично г-н Иласку, че той е причината другите трима жалбоподатели да са все още в затвора, тъй като отказал да оттегли жалбата си срещу Молдова и Русия пред Европейския съд.

Случаят на жалбоподателите намерил широк международен отзвук. Докладите по него, изготвени от представители на ОССЕ и Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ), са взети предвид от Съда при постановяване на решението му. Съдействие било оказано и от Съвета на Европа.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Дали жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Молдова

300-310. Правителството на Молдова поддържа, че тъй като през въпросния период и към момента на гледането на делото от Европейския съд легитимните държавни власти не са упражнявали ефективен контрол върху района на Приднестровието, жалбоподателите не са се намирали и не се намират под фактическата юрисдикция на Молдова. Поради това жалбата им била несъвместима *ratione personae* с разпоредбите на Конвенцията. Молдовските власти изпълнили своите позитивни задължения както като цяло – с оглед намиране на решение на конфликта и връщане на контрола над отцепилата се територия, така и в частност – с оглед осигуряването на правата по Конвенцията на жалбоподателите.

Руското правителство просто отбелязва, че доколкото молдовското правителство е единственото законно правителство на страната, само от него може да бъде търсена отговорност за действията, осъществени на територията ѝ.

Според жалбоподателите, отговорност за твърдените нарушения на техните права носят както Молдова, така и Русия, доколкото и двете държави, предвид специфичната обстановка в района, не са спазили своите позитивни задължения по Конвенцията.

Румънското правителство, встъпило като трето лице, критикува Молдова за това, че не е предприела ефективни стъпки, за да осигури изпълнението на решението на своя Върховен съд от 3 февруари 1994 г., и за отношенията ѝ с властите на МПР.

1. Основни принципи – понятието за юрисдикция и отговорността на държавата за незаконни действия

310-312. Съдът отбелязва, че упражняването на юрисдикция е необходимо условие за пораждането на отговорността на държавите по Конвенцията и припомня, че съгласно международното публично право значението на понятието “юрисдикция” е главно териториално (виж *Банкович и др. с/у Белгия и 16 други договарящи държави*¹ ECHR 2001-XII; § 59), като се презюмира, че юрисдикцията се упражнява на цялата територия на държавата. Тази презумпция може да бъде ограничена при наличието на изключителни обстоятелства, по-специално когато дадена държава не е в състояние да упражнява своя суверенитет на част от държавната територия (виж пак там, §§ 70-71).

313. За да установи наличието на такива обстоятелства Съдът трябва да провери от една страна всички конкретни факти, способни да ограничат ефективното упражняване на суверенитета на част от държавната територия, и от друга страна поведението на държавата. Задълженията на държавата по чл. 1 от Конвенцията включват не само въздържане от намеса в гарантираните права и свободи, но и позитивни задължения за предприемане на подходящи мерки за осигуряването на тези права и свободи в границите на държавната територия (виж *Z. и др. с/у Обединеното кралство*², 10.05.2001 г., ECHR 2001-V, § 73). Тези задължения са в сила дори когато упражняването на държавната власт е ограничено в част от територията и държавата трябва да предприеме всички подходящи мерки, които все още са в нейна власт.

314-316. Освен това Съдът отбелязва, че не винаги понятието “юрисдикция” по смисъла на чл. 1 е ограничено до националната територия на

¹ Bankovic and Others v. Belgium and 16 other Contracting States

² Z. v. the United Kingdom

държавите (виж [Лоуизиду с/у Турция](#) (по същество)³, 18.12.1996 г., Reports of Judgments and Decisions 1996-VI, стр. 2234-2235, § 52). При изключителни обстоятелства действията им, извършени извън техните териториални граници или пораждащи последици там, могат да съставляват упражняване на юрисдикция по смисъла на чл. 1. Така например, отговорността на държавата в случай на военни действия се ангажира поради установения на практика общ ефективен контрол над чуждата територия, упражняван било пряко посредством нейните военни части, било посредством подчинената местна администрация. В този случай държавата отговаря не само за действията на своите военни и други служители в областта, но и за действията на подпомаганата от нея местна администрация (виж [Кипър с/у Турция](#)⁴, 10.05.2001 г., ECHR 2001-IV, § 77).

317-318. Отговорността на държавата се ангажира и в резултат на действия, които имат достатъчно пряко отражение върху гарантираните от Конвенцията права, дори то да се проявява извън обхвата на нейната юрисдикция, например при експулсиране на чужденец в държава, в която той ще бъде изложен на действителен риск от нечовешко или унижително отнасяне или наказание (виж [Сьоринг с/у Обединеното кралство](#)⁵, 17.07.1989 г., A-161, стр. 35, §§ 88-91), както и когато държавата мълчаливо се съгласява или одобрява действията на частни субекти, които нарушават правата по Конвенцията на други лица (виж цитираното [Кипър с/у Турция](#), § 81), което е особено вярно в случай на признаване действията на самопровъзгласили се национални власти, непризнати от международната общност.

319. От една държава може да бъде потърсена отговорност дори когато нейните представители са действали *ultra vires* или в противоречие с нейните указания, тъй като националните власти имат задължение да наложат изпълнението на държавната воля и не могат да се позовават на невъзможността да осигурят нейното зачитане (виж [Ирландия с/у Обединеното кралство](#)⁶, 18.01.1978 г., A-25, стр. 64, § 159).

320-321. Съдът отбелязва и установения в международното право принцип за отговорност на държавата за нарушение на международно задължение. Незаконният акт може да се определи като продължаващ, ако се осъществява през целия период, през който продължава съответното поведение, и остава в нарушение на международното задължение. Освен това Съдът счита, че в случай на поредица от незаконни действия или бездействия нарушението се осъществява през целия период, започващ с първото действие и продължаващ докато действията или бездействията се повтарят и остават в противоречие със съответното международно задължение.

2. Приложение на горните принципи

322-324. По отношение на отговорността на Молдова Съдът припомня заключението си в решението по допустимостта, че нейната декларация при ратифицирането на Конвенцията на 12 септември 1997 г., в която е заявила липсата на ефективен контрол от страна на легитимните молдовски власти над района на Приднестровието, не съставлява валидна резерва по смисъла на [чл. 57](#) от Конвенцията. Ето защо въпросът, който стои пред Съда, е дали въпреки това

³ Loizidou v. Turkey (Merits)

⁴ Cyprus v. Turkey, решение на Голямото отделение

⁵ Soering v. the United Kingdom

⁶ Ireland v. the United Kingdom

заключение фактичката обстановка, визирана в декларацията и в другите становища на молдовското правителство, е породила правни последици по отношение на отговорността на държавата по Конвенцията.

325-327. Съдът припомня накратко развитието на военния конфликт в Приднестровието, започнал непосредствено след обявяването на независимостта на Молдова на 27 август 1991 г. и довел до избухването на гражданска война в края на същата година. Отбелязва и подкрепата, оказана на сепаратистите от поне някои части на бившата Четиринадесета армия; обявяването на извънредно положение в района през март 1992 г.; поредицата апели за съдействие, отправени от молдовските власти до международната общност; споразумението от 21 юли 1992 г. за спиране на огъня и установяване на зона за сигурност; приемането на новата конституция на Молдова, предвиждаща възможност за предоставяне на известна автономия на определени райони, в това число и на Приднестровието, и забраняваща присъствието на чужди войски на територията на страната.

330-331. На базата на всички материали, представени пред него, Съдът стига до заключението, че молдовското правителство не упражнява своите правомощия над частта от територията на страната, намираща се под ефективен контрол на МПР. Той обаче счита, че дори при липсата на ефективен контрол Молдова има позитивно задължение по чл. 1 от Конвенцията да предприеме дипломатическите, икономическите, съдебните или други мерки, които са в нейна власт и са в съответствие с международното право, за да осигури на жалбоподателите правата, гарантирани им от Конвенцията.

3. Понятието за позитивни задължения

332. Съдът припомня, че при определянето на обхвата на позитивните задължения на държавата следва да се имат предвид справедливият баланс между общия интерес и интересите на отделния индивид, различията в обстановката в отделните държави и изборът, който следва да се прави с оглед на държавните приоритети и ресурси, като позитивните задължения не бива да се тълкуват по такъв начин, че да налагат непосилна или прекомерна тежест (виж *Йозгюр Гюндем с/у Турция*⁷, 16.03.2000 г., ECHR 2000-III, § 43).

333-334. Съдът счита, че когато една държава принудително е лишена вследствие на фактичката обстановка от възможността да упражнява своя суверенитет над част от национална територия, например поради установяването на сепаратистки режим, тя не престава да разполага с юрисдикция по смисъла на чл. 1 над тази част. Все пак, подобна фактическа обстановка редуцира обхвата на юрисдикцията, в смисъл че задълженията на държавата по чл. 1 трябва да бъдат разглеждани от Съда само в техния позитивен аспект. Съответната държава трябва да положи усилия посредством всички правни и дипломатически средства, с които разполага по отношение на чужди държави и международни организации, да продължи да осигурява упражняването на правата и свободите, гарантирани от Конвенцията. Макар да не е компетентен да посочи мерките, които властите би следвало да предприемат, Съдът трябва да провери дали предприетите в настоящия случай мерки са били подходящи и достатъчни. В случай на частично или пълно бездействие Съдът трябва да прецени до каква степен един минимален опит все пак е бил възможен и дали е следвало да бъде направен. Разрешаването

⁷ *Özgür Gündem v. Turkey*

на този въпрос е особено необходимо, когато се твърди нарушение на абсолютни права като гарантираните от чл.чл. 2 и 3 от Конвенцията.

335. Съдът заключава, че за целите на чл. 1 жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Молдова, но нейната отговорност за извършените на територията на МПР действия следва да бъде преценена в светлината на позитивните ѝ задължения по Конвенцията.

4. Дали Молдова е изпълнила своите позитивни задължения?

336-338. Съдът отбелязва, че поради сложността на фактичката обстановка този въпрос е непосредствено свързан с отношенията както между Молдова и Руската федерация, така и между Руската федерация и Приднестровието, като следва да се вземе предвид влиянието, което Молдова е била в състояние да упражни посредством руските власти, за да подобри положението на жалбоподателите. Съдът посочва, че макар да не е компетентен да се произнесе по съответствието с Конвенцията на факти, осъществили се преди ратифицирането ѝ от Молдова, може да вземе предвид действията, извършени преди тази дата, когато обсъжда позитивните задължения на държавата, и да ги използва като база за сравнение по отношение на мерките, предприети след ратификацията.

339-340. Позитивните задължения на Молдова се отнасят както до мерките, необходими за възстановяването на контрола ѝ над Приднестровския регион, така и до мерките, целящи да гарантират спазването на правата на жалбоподателите, в това число и опитите ѝ да осигури тяхното освобождаване. Задачата на Съда е само да оцени волята на държавата, изразена посредством конкретни действия или мерки, да възстанови контрола си над Приднестровието.

341-345. Съдът отбелязва, че от самото начало на военните действия през 1991–92 г. молдовските власти са предприели редица стъпки, целящи индиректно да повлияят на обстановката в размирния район. В резервите си при ратификацията на Конвенцията те са потвърдили намерението си да възстановят своя контрол върху него. Опитите в тази насока са продължили и след 1997 г., макар и главно в дипломатическата сфера, с цел уреждане на конфликта. Промяната в стратегията на Молдова, довела до различни форми на сътрудничество със сепаратистите, според правителството е целяла да подобри положението на населението в района. Съдът се съгласява, че поради тяхното естество и ограничен характер тези действия не могат да се разглеждат като подкрепа на режима в Приднестровието, а напротив – като потвърждение на волята на Молдова да възстанови контрола си над него.

346-348. Що се отнася до положението на жалбоподателите Съдът отбелязва, че преди ратифицирането на Конвенцията молдовските власти са предприели редица мерки от съдебен, политически и административен характер и при преговорите си с лидерите на сепаратистите системно са повдигали въпроса за тяхното освобождаване и за зачитането на правата им по Конвенцията. Съдът взема предвид и мерките, предприети след 1997 г., като изпращането на лекари, предоставянето на финансова помощ на семействата им и продължаването на преговорите за тяхното освобождаване. Той отбелязва, че според показанията на някои свидетели освобождаването на г-н Иласку е било резултат на дълги преговори на молдовските власти с ръководителите на МПР.

Съдът обаче не разполага с доказателства, че след освобождаването на г-н Иласку през май 2001 г. молдовските власти са предприели някакви ефективни

мерки за прекратяване на продължаващото нарушение на правата на другите жалбоподатели, освен регулярното повдигане на проблема при преговорите със сепаратистите, и то без да бъде направен опит за постигане на споразумение, гарантиращо зачитането на техните права по Конвенцията.

349-350. След 1994 г. молдовските власти не са проявили нужното внимание към съдбата на жалбоподателите и в двустранните си отношения с Русия.

351-352. Като има предвид всички материали по делото, Съдът счита, че и след освобождаването на г-н Иласку през май 2001 г. правителството на Молдова е било в състояние да предприеме мерки, за да осигури правата на жалбоподателите. Той заключава, че принципно отговорността на Молдова по Конвенцията може да бъде ангажирана във връзка с неизпълнение на позитивните ѝ задължения след май 2001 г. Дали действително има основание за това, Съдът ще прецени след като разгледа всяко от оплакванията на жалбоподателите.⁸

II. Дали жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Руската федерация

353-358. Руското правителство твърди, че спорните действия не попадат в юрисдикцията на Русия. Отрича категорично държавата да е упражнявала каквото и да е контрол върху територията на Приднестровието или да е поддържала по някакъв начин установения там режим.

359-363. Молдовското правителство твърди, че отговорността на Руската федерация може да бъде ангажирана, като нюансира позицията си в течение на производството, включително за да “предотврати нежелателни последици, а именно спирането на процеса, целящ да прекрати приднестровския конфликт и задържането на другите жалбоподатели”.

364-375. Жалбоподателите и румънското правителство са категорични, че Русия е отговорна за спорните събития.

1. Основни принципи

376. Съдът счита, че основните принципи, обобщени по-горе (виж §§ 310-321), са приложими към разглеждането на въпроса дали жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Руската федерация по смисъла на чл. 1 от Конвенцията.

2. Приложение на горните принципи

377-382. Съдът разглежда отделно периодите преди и след ратифицирането на Конвенцията от Руската федерация на 5 май 1998 г. По отношение на първия период той отбелязва присъствието на територията на Приднестровието на намиращата се под руско командване бивша Четирнадесета армия, за чието изтегляне Молдова многократно е настоявала и от чиито враждебни действия се е оплаквала. По време на конфликта части от тази армия са се сражавали на страната на сепаратистите. Сепаратистите са се снабдявали с оръжия от складовете на армията, като руските военни не са се противопоставяли на това, а напротив – в много случаи са оказвали съдействие.

⁸ Решението е взето с мнозинство 11 гласа срещу 6.

С оглед на принципа за отговорността на държавите за злоупотреба с власт е без значение фактът, че армията не е участвала като такава в боевете между молдовските части и бунтовниците. Това, в допълнение на политическата подкрепа, оказана от Русия на ПМР, дава основание на Съда да заключи, че Русия носи отговорност за незаконните действия на сепаратистите в Приднестровието.

383. Съдът отбелязва също, че жалбоподателите са били арестувани и задържани с участие на войници от Четирнадесета армия и трима от тях са били разпитвани и малтретирани в нейните помещения, преди да бъдат предадени на приднестровската полиция.

384. Съдът счита, че предвид горните събития жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Руската федерация по смисъла на чл. 1 от Конвенцията, макар по това време тя да не е била в сила за нея. Това е така, защото събитията, ангажиращи отговорността на тази държава, включват не само действията, в които са участвали нейни представители, като ареста и задържането на жалбоподателите, но и предаването им на приднестровската полиция и последващото им малтретиране от нея, тъй като представителите на Руската федерация напълно са съзнавали, че предават жалбоподателите на незаконен и противоконституционен режим, както и са знаели или поне е трябвало да знаят съдбата, която очаква задържаните, предвид обвиненията срещу тях.

385. Според Съда всички действия на руските войници по отношение на жалбоподателите, включително и предаването им на сепаратисткия режим, в контекста на сътрудничеството на руските власти с този незаконен режим, са способни да ангажират отговорността на Русия за неговите действия.

386-391. По отношение на периода след ратификацията на Конвенцията Съдът отбелязва, че руската армия е останала на територията на Молдова, въпреки поетото задължение за изтеглянето ѝ. Числеността ѝ е значително намалена, но оръжейните ѝ складове са все още там. Освен това, Русия е създавала възможност за властите на МПР да придобият инфраструктурата и арсенала на руските армия след окончателното ѝ изтегляне. Трудно за разбиране е и защо руските военни не са взели ефективни мерки за прекратяване на кражбите или на предоставянето на оръжие на сепаратистите. Съдът отдава особено значение и на финансовата помощ, предоставена на МПР по силата на последващи споразумения с Русия. Също така, и преди, и след 5 май 1998 г. в зоната за сигурност, контролирана от руските мироопазващи сили, сепаратистите са продължили незаконно да разполагат бойните си части и да произвеждат оръжия и боеприпаси.

392-394. Според Съда горните факти доказват, че след 1998 г. създадената с подкрепата на Русия МПР е продължила да се намира под ефективния контрол на Русия или поне под нейното решаващо влияние, и във всеки случай е оцеляла благодарение на нейната военна, икономическа, финансова и политическа подкрепа. Налице е продължаваща и непрекъсната отговорност на Русия за съдбата на жалбоподателите, тъй като руската политика на подкрепа и сътрудничество със сепаратисткия режим е продължила след 5 май 1998 г. и Руската федерация не е направила опит да прекрати ситуацията, създадена по отношение на жалбоподателите от нейни представители, и не е предприела мерки за предотвратяване на твърдените нарушения на правата им по Конвенцията. Предвид горните обстоятелства, твърде малко значение има фактът, че след 5 май 1998 г. представители на руската държава не са участвали пряко в събитията, предмет на настоящата жалба.

Съдът заключава, че за целите на чл. 1 от Конвенцията жалбоподателите са се намирали под юрисдикцията на Руската федерация и тя носи отговорност за спорните действия.⁹

III. Компетентността *ratione temporis* на Съда

395-398. Молдовското правителство и жалбоподателите са на мнение, че твърдените нарушения са продължаващи и Съдът разполага с компетентност да ги разгледа. Руското правителство поддържа, че спорните събития са се осъществили преди влизането на Конвенцията в сила по отношение на Русия и следователно са извън юрисдикцията *ratione temporis* на Съда.

399-408. Съдът подчертава, че Конвенцията се прилага спрямо дадена държава само по отношение на фактите, следващи датата на нейното влизане в сила за тази държава. Приема, че разполага с компетентност да разгледа оплакванията на жалбоподателите по чл.чл. 2, 3, 5 и 8 за периода след тази дата, доколкото те касаят продължаващо и след нея положение, но не и оплакването по чл. 6, тъй като производството пред “Върховния съд на МПР” е приключило преди нея и не съставлява продължаващо положение.

IV. Твърдяното нарушение на чл. 2 от Конвенцията

409. Г-н Иласку се оплаква, че е бил осъден на смърт от незаконен съд и че е понасял риска да бъде екзекутиран по всяко време, както и че понастоящем тази присъда не е отменена и може да бъде изпълнена, ако той се завърне в Приднестровието.

410-413. Руското правителство не взема становище по този въпрос, а Молдова не отрича извършването на твърдяното нарушение. Румънското правителство подкрепя позицията на г-н Иласку.

414-416. Като има предвид доказателствата, Съдът не е в състояние да установи точните обстоятелства около освобождаването на г-н Иласку и дали смъртната му присъда е била отменена, но счита, че рискът тя да бъде изпълнена е по-скоро хипотетичен, доколкото понастоящем жалбоподателят живее със семейството си в Румъния, на която е гражданин, и заема висок държавен пост.

417-418. От друга страна, по делото не се спори, че след ратификацията на Конвенцията от Молдова и Русия г-н Иласку трябва да е понесъл страдания в резултат както на наложената му смъртна присъда, така и на условията, при които е бил задържан, докато се е намирал под заплахата тази присъда да бъде изпълнена. Ето защо Съдът счита за по-уместно да разгледа оплакването на жалбоподателя по чл. 3 от Конвенцията.¹⁰

V. Твърдяното нарушение на чл. 3 от Конвенцията

419-423. Жалбоподателите се оплакват от условията на задържането им и от особено жестокото им третиране. Г-н Иласку трябвало да понася и несигурността за живота си. Руското правителство счита, че тези твърдения не касаят Русия и във всеки случай са неоснователни. Молдовското правителство приема, че твърденията на жалбоподателите за условията на задържането им са

⁹ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

¹⁰ Решението е единодушно.

правдиви. Румънското правителство определя третирането на жалбоподателите като “изтезание” по смисъла на чл. 3.

1. Основни принципи

424. Съдът напомня установените в практиката му основни принципи по отношение на чл. 3 и подчертава, че Конвенцията забранява по абсолютен начин, дори при най-тежки обстоятелства, изтезанията и нечовешкото и унижително отнасяне и наказание, като не позволява никакви изключения и дерогиране на тази разпоредба на основание [чл. 15, ал. 2](#).

425. Съдът е преценявал дадено третиране като "нечовешко", защото, наред с друго, то е било предумишлено, било е прилагано с часове без прекъсване и е причинило било телесна повреда, било силно физическо или душевно страдание. Намирал е определено отношение за "унижително", защото е било от естество да породи у жертвите чувства на страх, силна болка и малоценност, способни да ги унижат и лишат от стойност (виж [Кудла с/у Полша](#)¹¹, 26.10.2000 г., ECHR 2000-XI, § 92).

426. По отношение на понятието “изтезание” Съдът посочва разграничението, съдържащо се в чл. 3, между него и понятието нечовешко или унижително отнасяне. Както той вече е приемал в практиката си, целта явно е била чрез това отграничаване, съдържащо се и в чл. 1 от [Конвенцията на ООН](#)¹², да се придаде специално значение на целенасоченото нечовешко отнасяне, причиняващо много сериозни и жестоки страдания (виж [Селмуни с/у Франция](#)¹³, 28.07.1999 г., ECHR 1999-V, § 96).

427. Дали причинените болки и страдания следва да бъдат определени като “силни” е въпрос на конкретна преценка, която зависи от множество фактори, в това число и от продължителността на третирането и предизвиканите от него физически или душевни последици, а в някои случаи и от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (виж например [Калашников с/у Русия](#)¹⁴, 15.07.2002 г., ECHR 2002-VI, § 95 и [Лабита с/у Италия](#)¹⁵, 6.04.2000 г., ECHR 2000-IV, § 120). Също така, преценявайки дали дадено отношение е “унижително” по смисъла на чл. 3, Съдът ще вземе предвид дали то е имало за цел да унизи или принизи жертвата и дали е засегнало отрицателно нейната личност, но отсъствието на подобна цел не може категорично да изключи откриването на нарушение на чл. 3 (виж [Валасинас с/у Литва](#)¹⁶, 27.07.2001 г., ECHR 2001-VIII, § 101).

428. Във всички случаи страданието и унижението трябва да са по-големи от неизбежното при лишаване от свобода. Чл. 3 изисква държавата да гарантира всяко лишено от свобода лице да бъде държано при условия, съвместими с неговото човешко достойнство; начинът и методът на изпълнение на мярката да не го подлагат на стрес или изпитание, чиято сила надвишава неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, като се имат предвид практическите

¹¹ Kudla v. Poland, решение на Голямото отделение

¹² Конвенцията на ООН против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание

¹³ Selmouni v. France, решение на Голямото отделение

¹⁴ Kalashnikov v. Russia

¹⁵ Labita v. Italy, решение на Голямото отделение

¹⁶ Valasinas v. Lithuania

изисквания на лишаването от свобода; неговото здраве и благосъстояние да бъдат адекватно гарантирани (виж цитираното *Кудла с/у Полша*, §§ 92-94).

429. Съдът е приемал, че предвид развитието на наказателноправната политика на държавите-членки на Съвета на Европа и общоприетите стандарти в тази област, смъртното наказание може да породи проблем по чл. 3. В случай на наложено смъртно наказание личното положение на осъденото лице, съразмерността с тежестта на извършеното престъпление и условията на задържане преди изпълнението на присъдата са примери за фактори, които са в състояние да поставят третирането и наказанието на осъденото лице в приложното поле на забраната по чл. 3 (виж *Соеринг с/у Обединеното кралство*¹⁷, 7.07.1989 г., А-161, стр. 41, § 104).

430. Известното забавяне между налагането и изпълнението на присъдата и преживяването на силен стрес в условията на строг режим са неизбежни за всяко осъдено на смърт лице. Въпреки това, при определени обстоятелства налагането на такова наказание може да доведе до третиране, надвишаващо установения в чл. 3 предел, например когато осъденият трябва да прекара дълго време на “опашката за изпълнение на смъртните присъди” при екстремни условия с непрекъснато съществуващата и засилваща се силна болка от очакването на изпълнението на смъртното наказание (виж пак там, § 111).

431. Освен това, породените от такава присъда тревога и страдание неизбежно се засилват от произволния характер на производството, в което тя е произнесена, в резултат на което и предвид факта, че е заложен човешки живот, присъдата се превръща в нарушение на Конвенцията.

432-433. Забраната за контакти с другите задържани по съображения за сигурност, дисциплина или защита сама по себе си не съставлява нечовешко отнасяне или наказание. От друга страна, пълната физическа изолация, заедно с тоталната социална изолация, могат да унищожат личността и съставляват форма на нечовешко отнасяне, която не може да бъде оправдана от съображения за сигурност или от каквито и да било други съображения (виж например *Месина с/у Италия*¹⁸, 28.09.2000 г., ECHR 1999-V). Освен това, при оценката на условията на задържането следва да се вземат предвид съвкупните им последици, както и конкретните твърдения на жалбоподателя (виж *Дугоз с/у Гърция*¹⁹, 6.03.2001 г., ECHR 2001-II, § 46).

2. Приложение на горните принципи към настоящия случай

а) По отношение на г-н Иласку

434. Жалбоподателят е бил осъден на смърт на 9 декември 1993 г. и е бил задържан до освобождаването му на 5 май 2001 г. Конвенцията обвързва договарящите държави само по отношение на събития, осъществили се след влизането ѝ в сила за съответната държава, но за да оцени въздействието, което са оказали върху жалбоподателя условията на задържане, останали в по-голяма или по-малка степен еднакви през целия му престой в затвора, Съдът може да вземе под внимание целия период на задържането му, включително и времето преди влизането в сила на Конвенцията по отношение на Молдова и Русия.

¹⁷ Soering v. the United Kingdom

¹⁸ Messina v. Italy

¹⁹ Dougoz v. Greece

435. Жалбоподателят е преживял много дълъг период в постоянната сянка на смъртта. Без да е в състояние да упражни каквото и да било средство за защита, той е прекарал дълги години, част от които след влизането на Конвенцията в сила, при условия на задържане, напомнящи му за възможността присъдата да бъде изпълнена. Съдът отбелязва по-специално факта, че след изпращането на писмо до молдовския парламент през 1999 г. г-н Иласку е бил жестоко пребит от пазачите в затвора, които са заплашили да го убият, след което е бил оставен без храна и осветление за няколко дни. Що се отнася до мнимите екзекуции, на които е бил подложен в периода преди 1997 г., няма съмнение, че подобни варварски действия са засилили тревогата му, че присъдата може да бъде изпълнена.

436-437. Според Съда болката и страданието на г-н Иласку са били засилени от факта, че присъдата не е имала законово основание и легитимност по смисъла на Конвенцията, тъй като “Върховният съд на МПР” е бил създаден от незаконно съгласно международното право и непризнато от международната общност формирование и е принадлежал към система, за която едва ли би могло да се каже, че функционира на конституционна и законова основа, отразяваща съдебните традиции, съобразни с Конвенцията. Доказателство за това е очевидно произволният характер на производството, в което жалбоподателят е бил осъден, както е потвърдил и Върховният съд на Молдова.

438. По отношение на условията на задържане Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил държан в продължение на осем години в много строга изолация – без да може да контактува с другите затворници и с адвоката си и да получава новини отвън, в килия без отопление, естествено осветление и вентилация. Доказателствата сочат, че е бил лишаван от храна като наказание и е вземал душ изключително рядко. Съдът цитира доклада на Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ) от посещението му в Приднестровието през 2000 г., в който изолацията за толкова дълъг период е определена като неизвинима. Условията, при които е бил държан жалбоподателят, са довели до вредни последици за неговото здравословно състояние, влошило се в течение на многото години, прекарани в затвора. Той не е получавал подходящи грижи, бил е лишен от редовни медицински прегледи и лечение и подходящи диетични храни. Освен това, в резултат на ограничаването на възможността му да получава колети, той не е можел да се сдобие с лекарства и храни, за да подобри здравословното си състояние.

“439. Съдът отбелязва с безпокойство съществуването на правила, предоставящи на затворническата охрана и на други власти дискреция по отношение на кореспонденцията и свижданията, и подчертава, че подобни правила са произволни и несъвместими с подходящите и ефективни гаранции срещу злоупотреби, които всяка пенитенциарна система в едно демократично общество трябва да въведе. Освен това, в настоящия случай тези правила са направили условията на задържане на жалбоподателя още по-увреждащи.

440. Съдът стига до заключението, че смъртното наказание, наложено на г-н Иласку, заедно с условията, при които е живял, и отношението, на което е бил подложен по време на задържането му след ратификацията на Конвенцията, като се вземе предвид състоянието му след прекараните при тези условия няколко години преди ратификацията, са били особено сериозни и жестоки и съответно трябва да бъдат считани за изтезание по смисъла на чл. 3. Следователно, изискванията на тази разпоредба не са били спазени.”

441-442. Тъй като г-н Иласку е бил задържан, когато Конвенцията е влязла в сила по отношение на Руската федерация, тя носи отговорност по изложените по-горе причини (виж § 411) за условията на задържането му, за отношението спрямо него и за причинените му в затвора страдания.²⁰ Жалбоподателят е бил освободен през май 2001 г. и тъй като отговорността на Молдова за неизпълнение на позитивните ѝ задължения по Конвенцията е ангажирана едва от тази дата, не е налице нарушение на чл. 3 от нейна страна по отношение на г-н Иласку.²¹

б) По отношение на другите трима жалбоподатели

- Г-н Ивантоц

443. Съдът отбелязва на първо място, че държавите-ответници не са оспорили осъществяването на твърдените инциденти. Счита, че изложението на г-н Ивантоц е достатъчно точно и е потвърдено от другите доказателства по делото. Приема за установено, че по време на задържането му, включително и след влизането в сила на Конвенцията по отношение на държавите-ответници, жалбоподателят е понесъл голям брой удари и други форми на малтретиране и че понякога е бил лишаван от храна и каквато и да било медицинска помощ, въпреки влошеното му в резултат на условията на задържане здравословно състояние. Съдът обръща внимание по-специално на заплахите и малтретирането, на които г-н Ивантоц е бил подложен след подаването на жалбата му в Страсбург.

444. Освен това, след постановяването на присъдата срещу него през 1993 г. жалбоподателят е бил държан в единична килия, без контакти с другите затворници или достъп до вестници, не му е било позволено да се среща с адвокат, а единствените му контакти с външния свят са били под формата на свиждания и колети от съпругата му, когато затворническата администрация е сметнала за уместно да ги позволи. Съдът подчертава, че всички тези ограничения, лишени от законово основание и предоставени на свободната преценка на властите, са несъвместими с режима на местата за лишаване от свобода в едно демократично общество. Те са допринесли за засилването на безпокойството и душевното страдание на жалбоподателя.

445. Като се позовава на доклада на КПИ Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил държан в неотоплена, зле вентилирана килия без достъп на слънчева светлина и не е получавал лечението, от което се е нуждаел, въпреки няколко инцидентни медицински прегледа, позволени от затворническата администрация.

“446. По мнение на Съда, подобно отношение е било способно да породи физическа или душевна болка или страдание, които неизбежно са се изострили в резултат на пълната изолация на жалбоподателя и които са имали за цел да породят у него чувства на страх, тревога и уязвимост, вероятно за да го унижат и принизят и да сломят неговата съпротива и воля. Според Съда това третиране е било приложено спрямо г-н Ивантоц умишлено от представители на затворническата администрация, с цел той да бъде наказан за действията, в които е бил обвинен.”

447. Съдът смята, че като цяло и предвид неговата сериозност, повторемост и цел, упражненото спрямо г-н Ивантоц третиране е причинило

²⁰ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

²¹ Решението е взето с мнозинство 11 гласа срещу шест.

силна болка и страдание и е било особено сериозно и жестоко. Всички тези действия следва да се приемат за изтезание по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

448-449. Тъй като г-н Ивантоц е бил задържан, когато Конвенцията е влязла в сила по отношение на Руската федерация, тя носи отговорност поради причините, изложени по-горе (виж § 393), за условията, при които той е бил държан, за третирането, на което е бил подложен, и за страданието, което му е било причинено в затвора.²²

Предвид заключението на Съда за неизпълнение от страна на Молдова на нейните позитивни задължения по Конвенцията след м. май 2001 г. (виж § 352 по-горе), тя носи отговорност за извършеното спрямо г-н Ивантоц нарушение на чл. 3 след тази дата.²³

- Г-н Леско и г-н Петров-Попа

450. По отношение на условията на задържане на г-н Леско и г-н Петров-Попа Съдът отбелязва обстоятелства, сходни на тези при г-н Ивантоц, и подчертава, че условията на задържане на двамата жалбоподатели са се влошили след 2001 г.

452. Той счита, че подобно отношение е било в състояние да породи физическа или душевна болка или страдание. Като цяло и предвид неговата сериозност, то следва да бъде определено като нечовешко и унижително отнасяне по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

453. Съдът приема, че двамата жалбоподатели са жертва на нарушение на чл. 3 от Конвенцията, за което Русия носи отговорност от датата на влизане в сила на Конвенцията по отношение на нея (виж § 393 по-горе)²⁴, а Молдова – след м. май 2001 г. (виж § 352 по-горе).²⁵

VI. Твърдяното нарушение на чл. 5 от Конвенцията

455. Жалбоподателите твърдят, че задържането им е било незаконно и че съдът, който е постановил присъдите срещу тях, не е разполагал с нужната компетентност.

456-458. Руското правителство счита, че тези твърдения, които във всеки случай са неоснователни, не касаят Русия. Молдова не е заявила категорична позиция. Румънското правителство споделя позицията на жалбоподателите.

459-460. Съдът не разполага с компетентност *ratione temporis* да се произнесе по съответствието на наказателното производство срещу жалбоподателите с чл. 6 от Конвенцията. Доколкото обаче тяхното задържане е продължило и след ратифицирането на Конвенцията от двете държави-ответници, той е компетентен да провери дали след този момент всеки от жалбоподателите е бил задържан в съответствие с изискванията на чл. 5, т. 1, б. “а”. Съдът припомня смисъла, който се влага съгласно установената му практика в понятието “съд”, а именно създаден в съответствие със закона орган, отговарящ на редица изисквания, между които независимост най-вече от изпълнителната власт, безпристрастност, мандатност на членовете му и осигуряване гаранциите на

²² Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

²³ Решението е взето с мнозинство 11 гласа срещу шест.

²⁴ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

²⁵ Решението е взето с мнозинство 11 гласа срещу шест.

съдебната процедура (виж *Де Вилд, Оумс и Версайп с/у Белгия*²⁶, 28.05.1970 г., А-12, стр. 41, § 78). “При определени обстоятелства един съд, принадлежащ към съдебната система на непризнато от международното право формирование, може да се счита за съд, създаден в съответствие със закона, ако е част от съдебна система, която действа на “конституционна и законова основа”, отразяваща съвместимите с Конвенцията съдебни традиции, така че индивидите да могат да се ползват от гаранциите на Конвенцията.”

461. Изискването за законност по чл. 5, т. 1, б. “а” не означава просто спазване на относимото вътрешно законодателство. Това законодателство трябва само по себе си да е в съответствие с Конвенцията, включително с общите принципи, изрично или имплицитно залегнали в нея, и по-специално с принципа за върховенство на закона. Изразът “в съответствие с процедури, предвидени от закона”, означава справедлива и надлежна процедура, т.е. че всяка мярка, лишаваша едно лице от свобода, трябва да бъде постановена и изпълнена от компетентен орган и не трябва да бъде произволна. Освен това, предвид целта на чл. 5 да защити индивида от произвол, “присъдата” не може да бъде резултат от явен отказ от правосъдие (виж *mutatis mutandis Дрозд и Янусек с/у Франция и Испания*²⁷, 26.06.1992 г., А-240, § 110). В тази връзка Съдът напомня и изводите си по чл. 3 от Конвенцията по отношение на характера на производството пред “Върховния съд на МПР” (виж § 436 по-горе).

462. Съобразно с това Съдът приема, че никой от жалбоподателите не е бил осъден от “съд” и че лишаване от свобода, наложено от орган като “Върховния съд на МПР”, в производство като проведеното в случая, не може да се счита за “законно лишаване от свобода”, постановено “в съответствие с процедури, предвидени от закона”. Ето защо, лишаването от свобода на жалбоподателите в периода, спрямо който Съдът разполага с компетентност по време, не удовлетворява изискванията на чл. 5, т. 1, б. “а” от Конвенцията.

463. Следователно спрямо г-н Иласку е налице нарушение на разпоредбата за периода до м. май 2001 г., а по отношение на останалите жалбоподатели, които все още са задържани, нарушението продължава и към момента на постановяването на решението на Съда.

464. С оглед на обстоятелството, че към момента на влизане в сила на Конвенцията по отношение на Русия и четиримата жалбоподатели са били задържани, и предвид изводите в § 393, Съдът счита, че Русия носи отговорност за поведението, съставляващо нарушение на чл. 5, спрямо всички жалбоподатели.²⁸ Що се отнася до Молдова, чиято отговорност е ангажирана след м. май 2001 г., Съдът приема, че тя не носи отговорност за нарушението на чл. 5 по отношение на г-н Иласку²⁹, но отговаря спрямо другите трима жалбоподатели.³⁰

VII. Твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

465-468. Жалбоподателите се оплакват, че не са могли да кореспондират свободно със семействата си и със Съда и, по-специално, че не са били в

²⁶ De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium

²⁷ Drozd and Janousek v. France and Spain

²⁸ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

²⁹ Решението е взето с мнозинство 11 гласа срещу шест.

³⁰ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

състояние да сезират Съда без помощта на съпругите си. Нямали и право на посещения, освен с предварителното съгласие на “Върховния съд на МПР”.

469-470. Съдът счита, че от това оплакване следва да бъде изключено твърдението за пречките по отношение на подаването на жалбата в Страсбург, което той ще разгледа самостоятелно по чл. 34 от Конвенцията. Имайки предвид обаче, че останалите твърдения са обсъдени по чл. 3, Съдът счита, че не е необходимо да ги обсъжда отново от гледна точка на чл. 8.³¹

VIII. Твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

471-474. Жалбоподателите повдигат оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 във връзка с конфискацията на имуществото им в резултат на съдебен процес, който нарушава чл. 6 от Конвенцията. Съдът подчертава, че дори да има компетентност *ratione temporis* да разгледа това оплакване, фактическите данни, с които разполага, са недостатъчни. Тъй като оплакването не е подкрепено с доказателства, той приема, че не е извършено нарушение на разпоредбата.³²

IX. Твърдяното нарушение на чл. 34 от Конвенцията

475-476. Жалбоподателите твърдят намеса в правото им на жалба по чл. 34 от Конвенцията, изразяваща се в невъзможността им да сезират Съда от затвора и последващ натиск върху тях от страна на властите.

477-479. Русия и Молдова поддържат, че няма основания да им бъде търсена отговорност по чл. 34 от Конвенцията. Румънското правителство счита, че заплахите, отправени срещу г-н Иласку за да оттегли жалбата си, съставляват намеса в правото му на индивидуална жалба.

“480. Съдът напомня, че от първостепенно значение за ефективността на системата за индивидуални жалби по чл. 34 от Конвенцията е жалбоподателите или потенциалните жалбоподатели да могат да общуват свободно със Съда, без да бъдат подлагани на каквато и да било форма на натиск от страна на властите с цел да оттеглят или променят своите оплаквания (виж *Акдивар и др. с/у Турция*³³, 16.09.1996 г., Reports 1996-IV, стр. 1219, § 105 и *Аксой с/у Турция*³⁴, 18.12.1996 г., Reports 1996-VI, стр. 2288, § 105). Изразът “никаква форма на натиск” обхваща не само пряката принуда и явните заплахи, но и всички неуместни косвени действия или контакти, предназначени да разубедят или обезкуражат жалбоподателите да използват защитното средство, предоставено от Конвенцията (виж *Курт с/у Турция*³⁵, 25.05.1998 г., Reports 1998-III, стр. 1192, § 160). Освен това, въпросът дали контактите между властите и жалбоподателя съставляват неприемлива от гледна точка на чл. 34 практика, следва да се решава в светлината на конкретните обстоятелства по случая. В тази връзка Съдът трябва да държи сметка за уязвимостта на жалбоподателя и неговата податливост на въздействие от страна на властите (виж *Акдивар и др.*, § 105, и *Курт*, § 160).”

481. Съдът отбелязва твърдените от жалбоподателите затруднения да подадат жалбата и подчертава, че заплахите срещу тях и влошаването на условията на задържането им след подаването ѝ съставляват неуместна и

³¹ Решението е единодушно.

³² Решението е единодушно.

³³ Akdivar and Others v. Turkey

³⁴ Aksoy v. Turkey

³⁵ Kurt v. Turkey

неприемлива форма на натиск, която накърнява упражняването на правото на индивидуална жалба. Той отбелязва с безпокойство и дипломатическата нота от 19 април 2001 г., с която Русия е поискала от молдовските власти да оттеглят становището си по делото от 24 октомври 2000 г., в което се подразбирала отговорността на Руската федерация за твърдените нарушения – нещо, което Молдова действително е направила впоследствие. Съдът счита, че подобно поведение представлява отричане на общото наследство от политически традиции, идеали, свобода и върховенство на закона, на което се позовава преамбюлът на Конвенцията, и е способно сериозно да засегне разглеждането на жалба, подадена при упражняване на гарантираното от чл. 34 право, и по този начин да засегне самото въпросно право. Следователно Руската федерация е извършила нарушение на тази разпоредба на Конвенцията.³⁶

482. Съдът отбелязва по-нататък, че след освобождаването му г-н Иласку е обсъждал с молдовските власти възможността за освобождаване на другите трима жалбоподатели и в тази връзка е бил публично обвинен от президента г-н Воронин, че причината за продължаващото задържане на приятелите му е неговият отказ да оттегли жалбата си срещу Молдова и Русия.

“Според Съда подобна забележка от страна на заемащия най-високия държавен пост, която поставя като условие за подобряването на положението на жалбоподателите оттеглянето на подадената срещу държавата и срещу друга държава жалба, съставлява пряка принуда, предназначена да засегне упражняването на правото на индивидуална жалба. Това заключение е вярно без оглед на действителното или теоретичното влияние на заемащия този пост върху положението на жалбоподателите.”

Съобразно с това Съдът счита забележката на президента на Молдова за намеса от страна на Молдова при упражняването на правото на индивидуална жалба, в нарушение на чл. 34.³⁷

Съдът приема, че като пряк резултат от намерените нарушения на Конвенцията жалбоподателите са пропуснали доходи и са направили разходи, а също така са претърпели неимуществени вреди, които не могат да бъдат компенсирани само с констатацията на нарушенията. Отчитайки изключителната сериозност на тези нарушения, той определя по справедливост обезщетение за всеки от жалбоподателите в размер на 180 000 евро за претърпените имуществени и неимуществени вреди в резултат на нарушенията на чл.чл. 3 и 5 от Конвенцията и на 10 000 евро за нарушението на чл. 34. Освен това счита, че продължаването на незаконното и произволно задържане на тримата жалбоподатели неминуемо ще доведе до продължаване на нарушението на чл. 5 от страна на държавите-ответници и до нарушение на задължението им по [чл. 46, т. 1](#) от Конвенцията да се съобразят с решението на Съда. Тези държави трябва да вземат всички необходими мерки, за да прекратят произволното задържане на тримата жалбоподатели и да осигурят незабавното им освобождаване. Съдът присъжда на четиримата жалбоподатели общо сумата 21 000 евро за направените разноси.

³⁶ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.

³⁷ Решението е взето с мнозинство 16 гласа срещу един.